

Nr 165.

Av herr Nilsson i Tånga, om rösträtt efter huvudtal vid val
å kommunalstämma och kyrkostämma.

Möjligheten för en medborgare i samhället att kunna öva inflytande vid frågors avgörande, av vilka han som medborgare i staten i mer eller mindre grad beröres, är den fundamentala grundvalen för skapande av samhörighets- och ansvars känsla i samhället. Så länge ännu vida grupper av medborgare äro berövade möjlighet att av den lagstiftande administrativa och förvaltande myndigheten få sina önsknings- och behov tillgodosedda, blir allt tal om ansvar och samhörighet en chimär.

Den ekonomiska konstruktionen i vårt moderna samhälle, som med naturnödvändighet tvingar massor av medborgare i staten in i en livslång kamp under arbete och försakelse för en dräglig tillvaro och andra grupper av medborgare in på lättare banor, gör det till en bjudande plikt ej mindre att utjämna de ekonomiska motsatserna, utan ock att i görligaste mån underlätta möjligheterna för de svaga i samhället att få sina önsknings- och behov i allmäntmänskligt avseende tillgodosedda. För dessa önsknings- och behov står den bättre lottade i samhället ofta främmande, ty behoven ha framtvingsats av förhållanden, vars förutsättningar den bättre lottade allt för ofta står främmande för. Den i alla moderna stater förda kampen om rösträtten, den politiska som kommunala, är ett uttryck för de divergerande behoven bland samhällsklasserna. Men förutsättningen för att dessa behov skola bli tillgodosedda är en tillämpning av personlighetsprincipen vid konstituerande av den lagstiftande administrativa och förvaltande myndigheten. Dessa principer, i en modern term uttryckt: allmän, lika och direkt rösträtt, tränga emellertid långsamt igenom. Teoretiskt är den erkänd i politiken, ehuru den vid dess praktiska tillämpning lämnar åtskilligt övrigt att önska.

Svårast synes vara att få principen om allmän och lika rösträtt till-

lämpad på det kommunala området. Riksdagens beslut 1907—1909 om en förändring av den 5000-gradiga kommunala röstskalan till en 40-gradig, är dock ett erkännande av det oberättigade i en graderad skala, även om nyttighetsprincipen för tillfället segrade. Vid fjolårets riksdag fördes frågan om en mera omfattande revision av de politiska och kommunala rösträttsbestämmelserna åter fram, men frågan föll. Då det tyvärr är att förmoda, att representationens ställning till denna fråga ingen förändring undergått sedan 1912 års riksdag, torde det väl gagna föga att nu åter föra fram frågan i hela dess vidd. Utan att dock giva minsta avkall på kravet om allmän och lika kommunal rösträtt, torde det väl icke skada saken, om Riksdagen sattes i tillfälle att pröva denna partiella reform. En sådan har även i trontalet bebådats i fråga om aktiebolagens kommunala rösträtt.

Ett område, där användande av en graderad röstskala måste anses synnerligen olämpligt för att icke säga orättfärdigt, är i fråga om kommunala förtroendeuppdrag, vid val av skolråd, kommunalnämnd o. s. v. De ekonomiskt bäst situerade makt över den kommunala inkomst- och utgiftsbudgeten berättigar icke under något förhållande till samma privilegierade ställning ifråga om vem eller vilka, som skola utgöra den förvaltande myndigheten i kommunen. Å andra sidan kan det naturligen icke vara likgiltigt för exempelvis en fattig familjefader med en stor barnskara vem som deltagar i ledningen av kommunens skolväsen, då folkskolan ju i regel är den för hans barn enda tillgängliga läroanstalten. Lika litet kan det för honom vara betydelselöst vem som i fattigvårdsstyrelsen, eller där denna utgöres av kommunalnämnden, tager vård om honom och hans fattiga klassbröder, om de på ålderdomen ställas under denna förvaltande myndighets husbondevälde.

I förordningen om kommunalstyrelse på landet dess 22 § stadgades: Val skall där så äskas ske med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skilje lotten. Det torde kunna ifrågasättas, om icke de, som formulerade denna lagparagraf, verkligen avsett, att varje röstande skulle tillkomma en röst. Att en sådan uppfattning förefanns tiden närmast efter att denna förordning trätt i kraft framgår av de många besvär, som anfördes över att icke röstning försiggick efter huvudtal. En kungl. kungörelse av den 12 maj 1876 skingrade emellertid all oklarhet därutinnan. Det heter i denna resolution: Vid val även där de ske med slutna sedlar skall röstvärdet efter fyrktal beräknas och icke efter huvudtal. En motion i Andra kammaren 1896 om att bringa förenämnda paragraf 22 i förordningen om kommunalstyrelse på landet i överensstämmelse med andra förordningar rörande val av gode

män vid skiftesförrättning, val av nämndemän etc., i vilka förordningar uttryckligen angavs, att en röst skall tillkomma varje röstande, avslogs på lagutskottets hemställan.

De val å kommunalstämma, där omröstning efter huvudtal får förekomma, äro val av nämndemän, ledamöter i valnämnden samt godemän vid lantmäteriförrättning. Principen är sålunda här godkänd, även om den icke trängt igenom vid andra av kommunalstämma förrättade, långt mera betydelsefulla val.

På grund av vad sålunda blivit anfört, anhålles vördsamt,

att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen om kommunalstyrelse på landet angående *val* som förrättas vid kommunal- och kyrkostämma att röstvärdet vid dessa *val* beräknas efter huvudtal.

Den ändring i lagtexten, som påkallas av detta yrkande, anhåller jag vördsamt att utskottet ville formulera.

Stockholm den 25 januari 1913.

Olof Nilsson.